

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА
МИНИСТЪР

ЗАПОВЕД

№ РД 09 - 952/01.06.2009 г.

На основание чл. 36, ал. 2 от Закона за професионалното образование и обучение, във връзка с чл. 42, ал. 1 и ал. 2 от Наредба № 3 от 15.04.2003 г. за системата на оценяване, при спазване изискванията на чл. 66, ал. 1 и ал. 2 от Административнопроцесуалния кодекс и във връзка с организирането и провеждането на държавните изпити за придобиване степен на професионална квалификация за професията

УТВЪРЖДАВАМ

Национална изпитна програма за провеждане на държавни изпити за придобиване на трета степен на професионална квалификация за професия код **345010 Икономист-мениджър**, специалност код **3450104 Икономика и мениджмънт** от професионално направление код **345 Стопанско управление и администрация**, от Списъка на професиите за професионално образование и обучение по чл. 6 от Закона за професионалното образование и обучение.

Контрол по изпълнението на заповедта възлагам на Кирчо Атанасов – заместник-министър.

ДАНИЕЛ ВЪЛЧЕВ
ЗАМЕСТИК МИНИСТЪР-ПРЕДСЕДАТЕЛ И
МИНИСТЪР НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА

МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА

НАЦИОНАЛНА ИЗПИТНА ПРОГРАМА

**ЗА ПРОВЕЖДАНЕ НА ДЪРЖАВНИ ИЗПИТИ ЗА ПРИДОБИВАНЕ
НА ТРЕТА СТЕПЕН НА ПРОФЕСИОНАЛНА КВАЛИФИКАЦИЯ**

	Код по СПОО	Наименование
Професионално направление	345	СТОПАНСКО УПРАВЛЕНИЕ И АДМИНИСТРАЦИЯ
Професия	345010	ИКОНОМИСТ-МЕНИДЖЪР
Специалност	3450104	ИКОНОМИКА И МЕНИДЖМЪНТ

Утвърдена със Заповед № РД 09 - 952/01.06.2009 г.

София, 2009 година

I. ПРЕДНАЗНАЧЕНИЕ И ЦЕЛ НА ИЗПИТНАТА ПРОГРАМА

Националната изпитна програма е предназначена за организиране и провеждане на държавните изпити по теория и по практика на професията и специалността за придобиване на трета степен на професионална квалификация по професията **345010 Икономист-мениджър**, специалност **3450104 Икономика и мениджмънт** от Списъка на професиите за професионално образование и обучение по чл. 6 от Закона за професионалното образование и обучение.

Целта на настоящата национална изпитна програма е да определи единни критерии за оценка на професионалните компетенции на обучаваните, изискващи се за придобиване трета степен по изучаваната професия и специалност.

Националната изпитна програма е разработена във връзка с чл. 36 от Закона за професионалното образование и обучение (ЗПОО) в съответствие с Държавното образователно изискване за придобиване на квалификация съгласно Наредба № 4 от 4 декември 2006 г., обн. ДВ., бр.10/2007 г., по професията **Икономист-мениджър**.

Държавните изпити по теория и по практика на професията и специалността се провеждат в съответствие с изискванията на ЗПОО и Наредба № 3 от 15.04.2003 г. за системата на оценяване.

II. СЪДЪРЖАНИЕ НА НАЦИОНАЛНАТА ИЗПИТНА ПРОГРАМА

Настоящата национална изпитна програма съдържа:

- 1. За държавния изпит по теория на професията и специалността:**
 - а. Изпитните теми с план-тезиса на учебното съдържание.
 - б. Критерии за оценяване.
- 2. За държавния изпит по практика на професията и специалността:**
 - а. Указания за съдържанието на индивидуалните практически задания.
 - б. Критерии за оценяване.
- 3. Система за оценяване.**
- 4. Препоръчителна литература.**
- 5. Приложения:**
 - а. Примерен изпитен билет за държавния изпит по теория на професията и специалността.
 - б. Примерно индивидуално практическо задание.

III. ДЪРЖАВЕН ИЗПИТ ПО ТЕОРИЯ НА ПРОФЕСИЯТА И СПЕЦИАЛНОСТТА

1. Изпитни теми с план-тезис на учебното съдържание.

Изпитна тема 1. Въведение в икономиката.

План-тезис: Основни въпроси на икономиката. Видове ресурси. Икономически цикли, видове. Безработица и заетост, инфлация.

Приложна задача: Графика на икономическите цикли.

Критерии за оценяване	Максимален брой точки
<ul style="list-style-type: none">• Правилно използва понятията и знае основните въпроси. Дефинира основните проблеми в икономиката.	10
<ul style="list-style-type: none">• Описва видовете ресурси. Оценява и свързва ресурсите с неограничените потребности.	10
<ul style="list-style-type: none">• Разбира и обяснява икономическите процеси, обобщава факторите за икономическите кризи. Обяснява последиците от инфлацията.	10
<ul style="list-style-type: none">• Анализира и установява връзка между икономическите кризи и нивото на безработица. Прави изводи и анализи за последиците от икономическите кризи.	20
<ul style="list-style-type: none">• Приложна задача: Разработва графика на икономическите цикли. Прави характеристика на отделните фази. Дава примери.	10
Общ брой точки	60

Изпитна тема 2. Предприятието и фирмата.

План-тезис: Същност, принципи и различия. Видове предприятия. Мотиви за създаване и придобиване на предприятие. Предприятието и неговата среда. Избор на местоположение и размер на предприятието - фактори.

Приложна задача: Вземане на решение за местоположение на предприятие за мебели, използвайки факторите.

Критерии за оценяване	Максимален брой точки
<ul style="list-style-type: none">• Дефинира същността на предприятието и прави разлика между предприятие и фирма. Дава пример.	10
<ul style="list-style-type: none">• Описва видовете предприятия. Свързва видовете предприятия с основните критерии отрасъл, персонал, технология.	10
<ul style="list-style-type: none">• Разбира и обяснява мотивите и решенията при избора на предмета и дейността на предприятието. Подчертава необходимостта от анализ на пазарната среда при създаване на предприятие.	10
<ul style="list-style-type: none">• Анализира факторите при създаването на предприятие и неговото местонахождение.	20
<ul style="list-style-type: none">• Приложна задача: Описва, формулира и оценява всеки фактор, влияещ върху избора.	10
Общ брой точки	60

Изпитна тема 3. Фирма и видове фирми.

План-тезис: Същност и класификация на фирмите. Видове фирми съгласно Търговския закон: ЕТ и търговски дружества. Регистрация (актуалност съгласно новите нормативи на Агенцията по вписванията, съдържание и същност на документите за регистрация). Несъстоятелност и ликвидация.

Приложна задача: Примерна регистрация на ООД.

Критерии за оценяване	Максимален брой точки
• Дава определение за фирма от гледна точка на търговския закон. Дава пример.	10
• Описва видовете фирми, предимствата и недостатъците на всяка правна форма.	10
• Разбира, обяснява и използва регистрационните документи за вписване на фирма в Агенцията по вписванията.	10
• Анализира причините и обстоятелствата за обявяване на фирмата в несъстоятелност и ликвидация. Назовава всички причини. Прави изводи. Дава пример.	20
• <u>Приложна задача:</u> Описва основните процедури по вписванията.	10
Общ брой точки	60

Изпитна тема 4. Персонал на предприятието и работна заплата.

План-тезис: Състав, структура и численост на персонала на предприятието. Производителност на труда – измерители и значение. Фактори, влияещи върху производителността на труда. Работна заплата – системи на заплащане. Фактори, влияещи върху работната заплата. Индивидуално договаряне на работната заплата – трудов договор.

Приложна задача: Примерно попълване на трудов договор – образец.

Критерии за оценяване	Максимален брой точки
• Дефинира, дава пример и прави разлика между основните групи персонал.	10
• Описва показателите за измерване на производителността на труда и факторите за повишаване на производителността на труда.	10
• Разбира и обяснява работната заплата и системите за заплащане на труда. Прави разлика между тях и къде се прилагат.	10
• Анализира факторите, влияещи върху работната заплата. Разбира правното значение на трудовия договор. Прави изводи за необходимостта от трудов договор.	20
• <u>Приложна задача:</u> Попълва вярно всички условия съгласно КТ.	10
Общ брой точки	60

Изпитна тема 5. Финансиране дейността на предприятието.

План-тезис: Същност на финансите и финансирането на предприятието. Източници на финансиране - собствени и привлечени. Краткосрочно и дългосрочно финансиране. Нетрадиционни методи на финансиране (лизинг, факторинг и форфетинг). Други кредитни операции, при които се използват средствата на кредитните институции. Рискове.

Приложна задача: Примерен лизингов договор.

Критерии за оценяване	Максимален брой точки
• Дефинира правилно и различава източниците на финансиране.	10
• Познава и обяснява нетрадиционните методи на финансиране. Характеризира ги.	10
• Разбира и обяснява условията и изискванията на кредитните институции за отпускане на кредити.	10
• Анализира последиците и рисковете при ползване на кредити от предприятието. Прави изводи за необходимостта кредитополучателят да се информира за измененията в условията на кредита.	20
• <u>Приложна задача:</u> Правилно попълва лизинговия договор, като посочва задълженията и правата на двете страни.	10
Общ брой точки	60

Изпитна тема 6. Маркетингът и пазарната политика на предприятието.

План-тезис: Определение, значение и необходимост от маркетинг. Маркетингов анализ на външната и вътрешната среда. Основни фактори, влияещи върху формирането на маркетинговата и пазарната политика на предприятието. Сегментиране на пазара.

Приложна задача: Проучване на пазар за свинско месо.

Критерии за оценяване	Максимален брой точки
• Дефинира същността на маркетинга като задължителен елемент при формирането на стратегическото развитие на предприятието.	10
• Познава всички елементи на макро- и микросредата.	10
• Разбира и обяснява факторите, влияещи върху конкретните управленски решения за развитие на предприятието в краткосрочен и в дългосрочен план. Посочва сегментирането на пазара като важен процес при планирането.	20
• Анализира последиците и рисковете. Обобщава връзките между пазарните процеси и явления.	10
• <u>Приложна задача:</u> Разглежда всички фактори, прави изводи и предлага решения.	10
Общ брой точки	60

Изпитна тема 7. Маркетингова продуктова и ценова политика.

План-тезис: Продуктът като маркетингов инструмент. Жизнен цикъл на продукта. Разработване на стратегия за приспособяване на продукта към измененията на пазара чрез анализиране на жизнения цикъл на продукта. Разработване на стратегии за нови продукти – рискове. Маркетингова ценова политика. Ценовата политика в условията на конкурентен пазар. Основни ценови стратегии.

Приложна задача: Примерна графика на жизнен цикъл на продукта.

Критерии за оценяване	Максимален брой точки
• Дава определение на продукта от гледна точка на маркетинга.	10
• Познава и обяснява етапите на жизнения цикъл на продукта.	10
• Разбира, обяснява и свързва разработката на стратегии за нов продукт с анализа на жизнения цикъл и рисковете за предприятието.	20
• Разбира значението на ценовата политика за успеха и конкурентоспособността на предприятието. Познава и анализира основните ценови стратегии и тяхното приложение. Свързва ценовата политика с промените на пазара.	10
• <u>Приложна задача:</u> Обяснява всеки етап от жизнения цикъл на продукта и дава пример.	10
Общ брой точки	60

Изпитна тема 8. Пласментна и рекламна политика на предприятието.

План-тезис: Същност и значения на пласментната политика. Насърчаване на продажбите. Видове дистрибуция и дистрибутори. Избор на канали за реализация на продукцията. Промоцията като част от процеса на пласмента. Рекламата – необходимост или желание. Рекламни цели и рекламно послание. Видове реклами, канали и средства. Разходи за реклама и ефективност на рекламната дейност.

Приложна задача: Създаване на рекламно съобщение по задание.

Критерии за оценяване	Максимален брой точки
• Дефинира същността и значението на пласмента и пласментната политика на предприятието.	10
• Познава всички възможни канали за реализация, видовете дистрибуции и стимули за предлагане на посредниците.	10
• Разбира какво е промоция и кога, за какво и как се прилага.	10
• Анализира значението и същността на рекламата като специфично средство за информация на потребителя. Познава основните изисквания за изработване на рекламно послание. Свързва рекламата с пазара	10
• Показва знания за рекламата като разход за бъдещи периоди. Ползва показателите за ефективност на рекламната дейност.	10
• <u>Приложна задача:</u> Разработва рекламното съобщение, което съдържа всички необходими реквизити.	10
Общ брой точки	60

Изпитна тема 9. Счетоводство.

План-тезис: Предмет и обект на счетоводството. Специфични черти на счетоводната информация. Имуществото на предприятието като отчетна категория. Съдържание, състав и структура на активите на предприятието. Съдържание, състав и структура на пасивите на предприятието.

Приложна задача: Схема на имуществото на предприятието по задание.

Критерии за оценяване	Максимален брой точки
• Дава определение за обекта и предмета на счетоводството.	10
• Познава основните черти и различия на счетоводната отчетност.	10
• Дефинира вярно и описва активите на предприятието и техния състав, структура и съдържание.	15
• Дефинира вярно съдържанието, състава и структурата на пасивите на предприятието. Дава примери.	15
• <u>Приложна задача:</u> Вярно описва и представя схемата. Прави обобщения.	10
Общ брой точки	60

Изпитна тема 10. Отчитане придобиването на дълготрайни материални активи.

План-тезис: Характеристика, същност и видове ДМА. Начини на придобиване – оценка и документиране. Счетоводни сметки за отчитане придобиването на ДМА.

Приложна задача: Откриване, завеждане и приключване на една от използваните сметки (разходи за придобиване на ДМА).

Критерии за оценяване	Максимален брой точки
• Дава определение за същността и видовете ДМА.	10
• Правилно описва и характеризира ДМА.	10
• Разбира и показва знания за основните счетоводни сметки за отчитане придобиването на ДМА и кореспонденцията им с другите.	10
• Анализира и различава видовете ДМА.	20
• <u>Приложна задача:</u> Правилно съставя счетоводните операции.	10
Общ брой точки	60

Изпитна тема 11. Придобиване на стоково-материални запаси.

План-тезис: Обща характеристика на стоково-материалните запаси. Видове. Отчитане увеличението на стоково-материалните запаси – начини на придобиване. Рекламации. Документи. Оценка. Счетоводни сметки – откриване, завеждане и приключване на една от използваните сметки.

Приложна задача: Документиране и завеждане на сметка за придобиване на материали.

Критерии за оценяване	Максимален брой точки
• Прави характеристика на стоково–материалните запаси.	10
• Задълбочено изяснява операциите по увеличението на стоково–материалните запаси и начина на придобиване.	20
• Разбира и обяснява причините за рекламация.	10
• Познава основните документи и счетоводни сметки и ги използва.	10
• <u>Приложна задача:</u> Използва правилно счетоводните сметки. Съставя вярни счетоводни операции.	10
Общ брой точки	60

Изпитна тема 12. Разчети с персонала, ДОО и здравно осигуряване.

План-тезис: Обща характеристика. Документи. Счетоводни сметки – откриване, завеждане и приключване на една от използваните сметки (сметка Персонал).

Приложна задача: Попълване на документи по внасяне на осигурителните вноски в бюджета.

Критерии за оценяване	Максимален брой точки
• Дефинира същността и значението на социалното осигуряване.	10
• Обяснява осигурителните рискове и ангажиментите на работодателите.	10
• Познава основните документи и счетоводни сметки за отразяване на вноските по социално осигуряване.	20
• Анализира и различава личните вноски за социално осигуряване и вноските за сметка на работодателя.	10
• <u>Приложна задача:</u> Попълва вярно образците на декларация образец 6, 1 и 3 и платежно нареждане.	10
Общ брой точки	60

Изпитна тема 13. Счетоводно отчитане на разходите по икономически елементи.

План-тезис: Обща характеристика. Документи. Счетоводни сметки – откриване, завеждане и приключване на една от използваните сметки.

Приложна задача: Отчитане на разходите за материали за основното производство.

Критерии за оценяване	Максимален брой точки
• Дефинира правилно същността на разходите по икономически елементи.	10
• Описва видовете разходи по икономически елементи и познава основните счетоводни сметки.	20
• Разбира и обяснява икономическите процеси.	10
• Анализира и установява връзка между разходите за различните дейности на предприятието.	10
• <u>Приложна задача:</u> Съставя вярно счетоводните статии и използва правилно счетоводните сметки.	10
Общ брой точки	60

Изпитна тема 14. Кредитни институции.

План-тезис: Същност и функция на Централна банка. Паричната политика и нейните инструменти. Търговски банки – основна дейност и операции. Парична политика на търговските банки.

Приложна задача: Да се опише същността и характера на експанзивната и деструктивната политика на Централна банка.

Критерии за оценяване	Максимален брой точки
• Дефинира правилно същността на банките.	10
• Описва видовете банки и тяхната функция.	10
• Разбира и обяснява основните банкови операции на Централна банка. Дава пример.	10
• Анализира функциите на търговските банки и тяхната парична политика.	20
• <u>Приложна задача:</u> Свързва практическата задача с настоящите промени на пазара на пари. Дава пример.	10
Общ брой точки	60

Изпитна тема 15. Показатели за отчитане на финансовото състояние на предприятието (ФСП).

План-тезис: Същност и функции на показателите за отчитане ФСП. Коефициент на рентабилност. Коефициент на финансова автономност. Коефициент на ликвидност. Коефициент на осигуреност на свободен оборотен капитал. Фактори, влияещи върху финансовото състояние и устойчивост на предприятието.

Приложна задача: Решаване на примерна задача – коефициент на ликвидност.

Критерии за оценяване	Максимален брой точки
• Дефинира правилно основните показатели за отчитане на финансовото състояние.	10
• Обяснява видовете показатели и тяхното значение.	10
• Разбира и обяснява факторите, влияещи върху финансовото състояние на предприятието.	10
• Анализира и установява връзка между основните счетоводни резултати и показателите за отчитане на финансовото състояние на предприятието.	20
• <u>Приложна задача:</u> Вярно използва коефициента. Прави изводи.	10
Общ брой точки	60

Изпитна тема 16. Планиране дейността на предприятието.

План-тезис: Планирането като основна управленческа функция. Проучване. Информационно осигуряване. Основни принципи на бизнес планирането. Видове планиране. Стратегическо и оперативно.

Приложна задача: Разработка на показатели за оперативно планиране на производствено предприятие.

Критерии за оценяване	Максимален брой точки
• Дефинира правилно понятието планиране.	10
• Обяснява етапите на проучване.	10
• Обяснява основните източници на информация.	10
• Разбира значението на стратегическото и оперативното планиране.	20
• <u>Приложна задача:</u> Разбира значението на оперативното планиране като фактор за намаляване на рисковете в работата на предприятието.	10
Общ брой точки	60

Изпитна тема 17. Контролът като управленска функция.

План-тезис: Същност, характеристика и принципи. Видове контрол. Техники на контрол. Контролинг – същност, характеристика, задачи и необходимост.

Приложна задача: Разработка на показатели за контрол на изпълнението на производствената програма на предприятието.

Критерии за оценяване	Максимален брой точки
• Дефинира правилно същността на управленческите функции.	10
• Описва видовете контрол.	10
• Обяснява техниките на контрол.	10
• Анализира понятието контролинг и го характеризира.	20
• <u>Приложна задача:</u> Разработва основните показатели – обем, асортимент и качество на производствената програма.	10
Общ брой точки	60

Изпитна тема 18. Привличане, подбор и оценяване на персонала.

План-тезис: Същност и характеристики на функциите по привличането и подбора на персонала. Критерии за подбор и изисквания към кандидатите. Оценяване – основни принципи на оценяване на персонала. Съвременни подходи в обучението и квалификацията на персонала.

Приложна задача: Изработване на примерни критерии на изисквания към кандидатите.

Критерии за оценяване	Максимален брой точки
• Дефинира същността и ролята на персонала за успеха на всяка стопанска дейност.	10
• Обяснява функциите и начините за привличане и подбор на персонала.	10
• Разбира и обяснява основните принципи и показатели за оценяване на персонала.	10
• Оценява необходимостта от съвременните подходи в обучението и квалификацията на персонала.	20
• <u>Приложна задача:</u> Използва, разработва и прилага съвременни критерии към персонала - социални, професионални и технически.	10
Общ брой точки	60

Изпитна тема 19. Мотивация на човешкия фактор.

План-тезис: Същност на мотивацията, мотивационния процес, мотивационен цикъл и мотивационни модели. Фирмената култура в основата на мотивацията на човешкия фактор (елементи, същност и роля на фирмената култура).

Приложна задача: Схема на човешките потребности.

Критерии за оценяване	Максимален брой точки
• Правилно използва понятието мотивация.	10
• Описва мотивационния цикъл и мотивационните модели.	10
• Дефинира правилно понятието фирмена култура.	10
• Обяснява необходимостта от фирмена култура и нейните елементи.	10
• Анализира мотивацията като генератор на творчество на персонала.	10
• <u>Приложна задача:</u> Правилно разработва структурата на схемата на човешките потребности и прави изводи с конкретни примери.	10
Общ брой точки	60

Изпитна тема 20. Ръководната дейност на предприятието.

План-тезис: Същност на ръководната дейност. Стиллове на управление. Типове. Лидерство, власт и отговорност. Делегиране на управленски функции.

Приложна задача: Примерни управленски функции. Делегиране на права. Примерен казус.

Критерии за оценяване	Максимален брой точки
• Правилно дефинира същността на ръководната дейност.	10
• Анализира различните стилове на управление.	10
• Разбира и обяснява разликата между лидер и ръководител.	10
• Описва дейностите, които могат да се делегират.	10
• Оценява рисковете при делегирането на управленчески функции.	10
• <u>Приложна задача:</u> Знае и разработва дейностите, които могат да се делегират като правилно ги прилага и решава казуса.	10
Общ брой точки	60

Изпитна тема: 21. Бизнес комуникации и интернет базирани технологии в офиса.

План-тезис: Бизнес комуникации и делово общуване – същност, принципи и видове (вербални и невербални). Обща характеристика на деловото общуване. Делова кореспонденция – същност, съдържание, стил и език на стопанските документи (документи от общ характер, организационно-разпоредителни и справочно-информационни).

Приложна задача: Писане на писмо–оферта.

Критерии за оценяване	Максимален брой точки
• Разбира значението на бизнес комуникациите като средство за делово общуване.	10
• Описва видовете комуникации.	10
• Познава изискванията за съдържанието, езика и стила и различните стандарти на деловата кореспонденция.	20
• Дефинира и характеризира основните документи за кореспонденция.	10
• <u>Приложна задача:</u> Разработва примерно писмо-оферта, спазвайки българските и международните стандарти, с необходимите за това реквизити.	10
Общ брой точки	60

2. Критерии за оценяване

Комисията по оценяване на изпита по теория на професията и специалността, назначена със заповед на директора на училището/ръководителя на обучаващата институция, определя за всеки критерий конкретни показатели, чрез които да се диференцира конкретният брой присъдени точки.

IV. ДЪРЖАВЕН ИЗПИТ ПО ПРАКТИКА НА ПРОФЕСИЯТА И СПЕЦИАЛНОСТТА

1. Указания за съдържанието на индивидуалните практически задания.

Държавният изпит по практика на професията и специалността е разработка и защита на бизнес план от екип до 3-ма ученици или като индивидуална разработка и е с продължителност не повече от три дни по утвърден училищен график.

Темите за практическото задание се предлагат от комисия, назначена със заповед на директора на училището/обучаващата институция.

До защита на бизнес плана се допускат рецензираните разработки от определените рецензенти. Те представят рецензията си пред комисията, а обучаваният представя и защитава бизнес идеята си.

При подготовката на заданието задължително се вписват структурата и съдържанието на бизнес плана, необходимите приложения, графики и схеми.

Бизнес планът включва разработка по конкретна тема и структура както следва:

- Титулна страница
- Съдържание
- Резюме на бизнес плана
- Описание на бизнес идеята, вкл. организационно-правната форма на нейното осъществяване
- Описание на предлагания продукт или услуга
- Пазар
- Производство
- Финансиране на бизнеса
- Източници на финансиране на бизнеса
- Прогноза за приходите и разходите
- Приложения и литература

КРИТЕРИИ ЗА ОЦЕНЯВАНЕ НА ИНДИВИДУАЛНОТО ПРАКТИЧЕСКО ЗАДАНИЕ – БИЗНЕС ПЛАН

№ по ред	КРИТЕРИИ	ПОКАЗАТЕЛИ	Макси мален брой точки
1.	Представя на бизнес проекта на хартиен носител.	- спазена е предварително зададената структура на заданието; - разработката е представена в естетичен външен вид; - спазени са стандартите и реквизитите при писане на текст; - използван е подходящ стил на изложение и подредба.	5
2.	Описание на бизнес идеята.	- разбира и различава отделните правни форми за организиране на бизнес; - обяснява избора на правната форма; - дефинира вярно и представя бизнес идеята; - представя набор от информация за технологията и характера на представяната идея или продукт.	10

3.	Описание на пазарната среда.	<ul style="list-style-type: none"> - познава основните маркетинго-ви елементи за оценка на пазарна-та среда; - анализира конкретните факти за пазара, предмет на разработката; - прилага методите на SWOT анализа при оценката на конку-рентите; - изтъква конкурентните предим-ства на новия продукт или услуга; - обработва, анализира и пред-ставя информацията, свързана с проучването на пазара; - прави изводи за пазарната ниша и развитие на бизнес идеята; - дава конкретни предложения за навлизане на новия продукт или услуга на вече съществуващия пазар; - обяснява методите и процеду-рите при подбора и сегментиране-то на групата потребители. 	20
4.	Организация на производството.	<ul style="list-style-type: none"> - описва всички фактори за избор на място на дейността; - прави кратко описание на технологията на дейността; - анализира организационната структура на предприятието; - предлага нестандартни решения на организационната и управлен-ската структура; - представя организационна и управленческа схема, и обяснява връзките между отделните звена; - доказва ефективността на предлаганата организационна и управленска структура; - развива нови идеи по отноше-ние на критериите за подбор на персонала; - представя длъжностни характе-ристики на основните длъжности. 	10

5.	Представяне на финансовите измерения на бизнес идеята.	<ul style="list-style-type: none"> - описва необходимите парични средства в подходяща схема по раздели; - предлага план и схема на евен-туалните източници за финанси-ране на дейността; - представя прогноза за бъдещите приходи и разходи, като защитава всеки показател; - прилага при формирането на работната заплата законовите изисквания и нормативни актове; - доказва ефективността от вложени парични средства във времето и размера на печалбата, която ще носи разработената в бизнес плана идея; - представя бъдещите идеи за стратегическо развитие на предприятието. 	10
6.	Представяне и защита на бизнес плана пред комисията.	<ul style="list-style-type: none"> - представя проекта чрез електрон-на презентация или друг нетрадиционен начин; - разработва схеми, графики, снимки и други нагледни материали; - прилага рекламни материали както на роден, така и на чужд език; - представя бизнес плана в подходящ стил и език, правилен словоред; - показва способност за концентриция върху обсъжданата тема, мотивираност, организираност, предприемчивост и готовност за самостоятелен труд и работа в екип. 	5
Общ брой точки:			60

Посочва се максималният брой точки, който се поставя при пълно, вярно и точно изпълнение на показателя. Те са в съответствие с посочените в Държавното образователно изискване за придобиване квалификация по професията **Икономист-мениджър**.

V. СИСТЕМА ЗА ОЦЕНЯВАНЕ

Максималният брой точки за всяка изпитна тема или за всяко изпитно задание е 60. Неправилният отговор се оценява с 0 точки. Непълният отговор се оценява с част от точките за верен и пълен отговор.

Преминаването от точки в цифрова оценка съгласно чл. 7, ал. 4 от Наредба № 3 от 2003 г. за системата на оценяване се извършва по следната формула:

Цифрова оценка = общият брой точки от всички критерии : 10

Получената цифрова оценка се изчислява с точност до 0,01.

Оценяването на писмените работи от държавния изпит по теория е в съответствие с чл. 46 от Наредба № 3 от 2003 г. за системата на оценяване.

Изпълнението на практическото задание от държавния изпит по практика се оценява в съответствие с чл. 48 от Наредба № 3 от 2003 г. за системата на оценяване.

VI. ПРЕПОРЪЧИТЕЛНА ЛИТЕРАТУРА

1. Илиев, И. и колектив.«Икономика и мениджмънт». изд. Мартилен, С., 2000.
2. Тодоров, К.«Предприемачество и мениджмънт», изд. Мартилен, С., 2007.
3. Стефанов, Г. и колектив.«Основи на правото». изд. Мартилен, С., 2000.
4. Паунов, М. «Стратегии на бизнеса».Университетско издателство «Стопанство», С., 2007.
5. Ангелов, А. «Ръководство за разработване на бизнес план». изд. Сеила, С., 1999 .
6. Блекуел, Е.«Как да подготвим бизнес план».изд. Кабри, С., 2001.
7. доц. Стефанов. «Персонален мениджмънт». изд. Призма, С., 1999.
8. Георгиева, Н. «Делова кореспонденция». изд. Мартилен, С., 2004.
9. Петров, Л.«Основи на счетоводството».изд. Мартилен, С., 2007.
10. Петров, Л.«Счетоводство на фирмата». изд. Мартилен, С., 2007.
11. Войкова, А., Георгиева. М. «Икономика».изд. Мартилен, С., 200.
12. Митрополитски, К. «Предприемачество и дребен бизнес».изд.Призма, С., 1999.
13. Сабан, А. «Бизнес етикет», изд. Горекс прес, С., 2001.
14. Христов, С. и колектив.,„Мениджмънт на човешките ресурси” изд. Принцепс, С., 1995.

VII. АВТОРСКИ КОЛЕКТИВ

1. Мата Георгиева – Професионална гимназия по техника и мениджмънт ”Христо Ботев”, гр. Ботевград
2. Диана Къндева – Професионална гимназия по техника и мениджмънт ”Христо Ботев”, гр. Ботевград

VIII. ПРИЛОЖЕНИЯ

а) Примерно индивидуално задание

.....
(пълно наименование на училището/обучаващата институция)

ДЪРЖАВЕН ИЗПИТ ПО ТЕОРИЯ НА ПРОФЕСИЯТА И СПЕЦИАЛНОСТТА ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА ТРЕТА СТЕПЕН НА ПРОФЕСИОНАЛНА КВАЛИФИКАЦИЯ

по професията 345010 Икономист-мениджър

специалността 3450104 Икономика и мениджмънт

Изпитен билет № 21

*Изпитна тема № 21. Бизнес комуникации и интернет базирани технологии в
офиса.*

План-тезис: Бизнес комуникации и делово общуване – същност, принципи и видове (вербални и невербални). Обща характеристика на деловото общуване. Делова кореспонденция – същност, съдържание, стил и език на стопанските документи (документи от общ характер, организационно-разпоредителни и справочно-информационни).

Приложна задача: *Писане на писмо –оферта.*

Председател на изпитната комисия:.....

(име, фамилия)

(подпис)

Директор/Ръководител на обучаващата институция:.....

(име, фамилия)

(подпис)

(печат на училището/обучаващата институция)

б) Примерно индивидуално практическо задание

.....
(пълно наименование на училището/обучаващата институция)

**ДЪРЖАВЕН ИЗПИТ ПО ПРАКТИКА НА ПРОФЕСИЯТА ИСПЕЦИАЛНОСТТА
ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА ТРЕТА СТЕПЕН НА ПРОФЕСИОНАЛНА
КВАЛИФИКАЦИЯ**

по професията 345010 Икономист-мениджър

специалността 3450104 Икономика и мениджмънт

Индивидуално практическо задание № 5

На ученика/обучавания
(трите имена на ученика/обучавания)

отклас/курс,

начална дата на изпита: начален час:

крайна дата на изпита: час на приключване на изпита:.....

Да се изготви бизнес план за организация с конкретен предмет на дейност,
в т ч.:.....

1. Описание на бизнес идеята, вкл. организационно-правната форма, описание на предлагания продукт или услуга, маркетинг, производство, финансиране на бизнеса, прогноза за приходите и разходите и т.н.....

2. Да се приложат таблици, графики и схеми:.....

3. Да се изпълни практически (каталог, диплома, рекламни материали и др.)

УЧЕНИК/ОБУЧАВАН:
(име, фамилия) (подпис)

Председател на изпитната комисия:
(име, фамилия) (подпис)

Директор/Ръководител на обучаващата институция:.....
(име, фамилия) (подпис)
(печат на училището/обучаващата институция)

1. Лични данни на автора на проекта

2. Описание на бизнес-идеята, вкл. организационно-правната форма на нейното осъществяване

3. Описание на предлагания продукт или услуга

4. Пазар:

4.1. Къде и по какъв начин ще се предлага вашата продукция/услуга

4.2. Кой са вашите клиенти:

4.3. Кой са вашите основни конкуренти?

4.4. Какъв годишен доход от продажбите/услугата/ очаквате?

5. Производство

5.1. Място на дейността, помещения, кратко описание на технологията на дейността. Кратко описание на технологията на дейността.

5.2. Списък на необходимите машини, инструменти, транспортни средства и др. Основно оборудване за започване на бизнеса.

Необходимо оборудване	Бр.	Ориент. цена	Обща стойност

5.3. Суровини и материали за започване на бизнеса.

Материал	Необходимо количество	Ориент. цена	Обща сума

5.4. Персонал: брой Условия на наемане

6. Финансиране на бизнеса

6.1. Необходими средства за стартиране на бизнеса.

№	Предназначение	Сума, лв.
1.	Покупка, ремонт, наемане и др. на сгради и помещения.	
2.	Покупка (наемане) на оборудване, транспортни средства, инвентар.	
3.	Закупуване на първоначални количества суровини и материали.	
4.	Други първоначални разходи (мостри, реклама, застраховки, регистрация, консултации и др.).	
	Обща сума необходим първоначален капитал	

7. Източници за финансиране на бизнеса

№	Източници на средства	Размер, лв.
1.	Лични инвестиции в пари.	
2.	Лични инвестиции в оборудване.	
3.	Средства на съдружници.	
4.	Предпоставени средства от Бюрото по труда.	
5.	Заеми.	
6.	Други източници.	
	Общо	

8. Прогноза за приходите и разходите

Видове приходи/разходи	Сума
1. Приходи общо	
в т.ч.	
а) - приходи от продажби и услуги	
б) - други приходи	
2. Разходи	
а) преки - вложени суровини и материали, разходи за труд;	
б) непреки - транспорт, ел. енергия, вода, наеми и др.	
3. Резултат (2-1)	

9. Приложение

.....
.....
.....
.....

Подпис на автора:

Дата: